Asiantuntijalausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta, perjantai 9.10.2026, HE 175/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2027

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Talousarviosta yleisesti

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue tunnistaa valtiontalouden haastavan tilanteen. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali-, terveys- ja lääkäripalvelut. Hyvinvointialueet vastaavat tämän tehtävän toteutumisesta, eivätkä sopeutukset saa vaarantaa sitä.

Talousarvioesityksessä hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa vuonna 2027 noin 1,3 prosenttia, kun hyvinvointialueindeksi on 2,71 prosenttia. Tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksujen muutokset vähentävät rahoitusta nettomääräisesti noin 185 miljoonaa euroa, ja vuoden 2025 tilinpäätöksiin perustuva jälkikäteistarkistus noin 0,4 miljardia euroa. Rahoituksen kasvu jää siten kustannustason nousua pienemmäksi, mikä edellyttää hyvinvointialueilta jatkuvaa tuottavuuden parantamista. Yksittäistä talousarviovuotta tärkeämpää on rahoituksen ennustettavuus ja riittävyys pidemmällä aikavälillä.

Rahoituksen tarveperusteisuus ja perälautamalli

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu edelleen palvelutarpeeseen, mikä on rahoitusjärjestelmän oikeudenmukaisuuden ja legitimiteetin perusta. Periaatetta heikennetään kuitenkin jo nyt: palvelutarpeen kasvusta otetaan rahoituksessa huomioon vain 60 prosenttia, ja rahoituslain väliaikainen vähimmäistasoa koskeva tasaus (41 §, perälautamalli) rikkoo tarveperusteisuutta. Tasauksessa rahoitus, joka muutoin vähenisi, nostetaan edellisen vuoden tasolle, ja tasauksen kustannus katetaan asukasperusteisesti niiltä alueilta, joiden rahoitus kasvaa koko maan keskiarvoa nopeammin. Vuonna 2027 tasauksen määrä on noin 30 miljoonaa euroa. Määrä on vielä pieni, mutta periaatteellinen merkitys on suuri, koska osa rahoituksesta siirretään alueelta toiselle perusteella, joka ei liity palvelutarpeeseen. Mekanismin vaikutus kasvaa samassa suhteessa kuin rahoitukseen kohdistuvat sopeutukset, eikä väestöltään kasvavan alueen osalta sille ole säädetty ylärajaa. Jos yksittäisen alueen rahoituksen riittävyys vaarantuu, käytettävissä on jo nykyisin ennakollinen talouden ohjaus, lisärahoitus ja arviointimenettely.

Tarveperusteisuuden vahvistamiseksi rahoitusmallia tulee lisäksi kehittää siten, että myös sosiaalihuollon palvelutarve otetaan nykyistä paremmin huomioon.

Asiakasmaksut

Talousarvioesityksessä asiakasmaksujen muutokset vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta noin 87,8 miljoonaa euroa. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ymmärtää tarpeen lisätä hyvinvointialueiden käytössä olevia resursseja asiakasmaksuja korottamalla. Koska rahoitusta kuitenkin vähennetään etukäteen arvioidun maksutulon perusteella, resurssit lisääntyvät vain siltä osin kuin maksutulo ylittää arvion, ja kertymäriski jää hyvinvointialueelle. Suomessa asiakasmaksut ovat jo nyt korkealla tasolla verrattuna muihin universaalin terveydenhuollon maihin, ja niiden

edelleen nostaminen lisää riskiä, että maksu estää hoitoon hakeutumisen ja tarve siirtyy myöhemmin kalliimpiin palveluihin.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen tilanne

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen rahoitus seuraa väestön ja palvelutarpeen kasvua, ja asukaskohtainen rahoitus on silti koko maan keskiarvoa alhaisempi. Perälautamalli vähentää alueen rahoitusta vuonna 2027 noin 3,4 miljoonaa euroa, koska rahoitus kasvaa koko maan keskiarvoa nopeammin ja kasvu perustuu palvelutarpeeseen. Näin palvelutarpeen mukaan rahoitettu alue kustantaa muiden alueiden rahoituksen vähimmäistason. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan sopeutukset tulee toteuttaa rahoituksen yleisellä tasolla tarveperusteisen jakomallin mukaisesti, ei alueiden välisellä uudelleenjaolla. Perälautamallia ei tule laajentaa.

Lopuksi

Vaikka tiukka julkisen talouden linja on perusteltu, pelkkä rahoituksen leikkaaminen ei yksin ratkaise hyvinvointialueiden talouden kestävyyttä. Hyvinvointialueille tulee tarjota nykyistä enemmän keinoja ja lainsäädännön sallimia mahdollisuuksia tehostaa toimintaansa ja hakea säästöjä, jotta rahoituksen kasvun hidastumiseen voidaan vastata palvelurakenteen ja toimintatapojen uudistamisella eikä palvelujen supistamisella.

Rahoitusperiaatteeseen (perustuslain 121 §, hyvinvointialuelain 12 §) kuuluu, että rahoituksen riittävyyttä arvioidaan suhteessa hyvinvointialueiden tehtäviin ja että tehtäviä ja velvoitteita käsitellään samassa yhteydessä kuin niiden rahoitusta. Kun rahoituksen kasvu hidastuu, myös tehtävien ja velvoitteiden kokonaisuutta on tarkasteltava. Uusia velvoitteita ei tule säätää ilman täysimääräistä rahoitusta, ja nykyisiä normeja tulee purkaa siltä osin kuin ne rajoittavat palvelurakenteen uudistamista. Vain näin tehtävät ja rahoitus pysyvät tasapainossa ja hyvinvointialueet voivat jatkossakin turvata ihmisille perustuslain edellyttämät palvelut.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Hyvinvointialuejohtaja Timo Aronkytö
Konsernipalvelujen toimialajohtaja Mikko Hokkanen